

7.98x26.08	1	עמוד 19	מקור ראשון - שבת	08/2019	69734838-8
ברונז - מאת אמיר חר - 70076					

שיפוט מהיר

צור ארליך

השתעשעות ברוח קדומים

ברובו, "ברונז" הוא הישג מסעיר לסיפורת העברית העכשווית. העטיפה המסחררת מעשה ידי אנה רינגוורץ ממחישה את תוכן ספרו של אמיר חרש וגם את כוחו. תחריט גס, שחור-לבן, ובו דמות פרימיטיבית, ספק צלם אנוש ספק צלמית אליל, נושאת מן המחילה עין פעורה אל מעגלות ריבוא כוכבים ובתוכם כוכב זוהר אחד. כזה הוא סיפורו של אמיר חרש, חרש הברזל והברונזה, וכזה הוא מרקם עבריתו.

חרש ברא מחדש את המזרח הקדום, ושיקע בו עלילת דברים ריאליים למדי, מיתית לרביע, רוויה עסיס של דמיון סיפורי ולשוני פורה. השם "ברונז", כלומר ברונזה בהגייה לועזת, כלומר ארד, דווקא הוא יוצא מן הכלל שאינו מעיד על הכלל: חרש ליטש עברית עברית מאוד, שיש בה הפנמה עמוקה של לשון המקרא ושל שירת העמים השכנים, ושפע המצאות חדשניות מפליאות המשתעשעות ברוח הקדומים. חרש אף יצר ניבים שונים – לבני מעמדות, מינים ועמים שונים. מקצבים מודרניים נמסכים בלשונו בתבניות שירה קדומה, וכולה שקופה ונהירה ועכשווית בדרכה.

ההישג הסיפורי מתחרה בהישג הלשוני. עלילת העל היא מסגרת לאפיוזודות רבות שכל אחת מהן היא הברקה לעצמה. חרש מגלגל עולם עתיק-חלופי, המזרח-הקדום בהיפר. את רוב הממלכות ואלוהיותיהן אפשר לזהות עם ממלכות קדומות ספציפיות, ותמיד בהגזמה. הוא כינס למשפחה אחת את כל אלוהי העמים במזרח הקרוב הקדום. הפולחן הדתי בכולן מקביל לפולחן המדיני-מעמדי, והוא מלהיב ומכאיב. מאבק סמוי מתקיים בקרב האליטות הכהניות בין האמונה באלים לבין הידיעה שהם מומצאים.

מאבק נוסף, גלוי, שכמעט מחזיר את העולם לתוהו, נוצר בעקבות המצאתו של פולחן חלופי, פולחן עץ התאנה, שהוא במידת מה גרסה אלילית של אמונת ישראל. ברובד סמלי, אולי סמוי אפילו מעין הסופר, אמונת ישראל, ובפרט האמונה בבריאת האדם בצלם אלוהים, היא הנאבקה בספר נגד העומק האידיאלי של האלילות, זה שהפך אותה לכלי שימושי בידי השליטים: מחיקת צלם האדם, וביטול ייחודיותו והאיחלופיות שלו. יש סימנים לכך, אך יש גם סימנים הפוכים; שכן האפיוזודליות של הספר פורעת באחדות הרעיונית והודפת את הניסיון למצוא בספר מגמה או מסר רעיוני אקטואלי מובהק.

בפרקים האחרונים המחבר כמו נבהל מהרבגוניות, וננעל על מוטיב אחד שעד כה היה רך: שלקדמונים בעולם שלו – להבדיל מהקדמונים ההיסטוריים – לא היו תווי פנים ייחודיים ולא שמות. כלם היו זהים למראה, וכוננו רק על פי תפקידם החברתי. הוא שולח אותם במין תיבת נוח לארה"ב העכשווית, ושם, מורחקים לשמורה אוטונומית, הם מתבשלים במיץ תכונתם זו. בפרקים אלה מקבלת התת-כותרת "פנטזיה" את מובנה הנדרש והמשמים, וטעם מטופש משוה של ספרי נעורים וספרי פנטזיה מתורגמים מאנגלית נותר לבסוף בתך הקורא שידע תענוגות. ●

ברונז

פנטזיה כנענית

אמיר חרש

כתר, 260 עמ'